UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Athanasii Kircheri Fvldensis Bvchonii E Soc. Iesv. Prodromvs Coptvs Sive Aegyptiacvs

Kircher, Athanasius

Romae, 1636

Caput V. Lingua Copta seu antiqua Ægyptiaca affinis olim Græcæ. Examen nominis Coptici seu Ægyptiaci. Thaphnat fanech. seu Psontomphanich. Ægyptij ob miracula patrata vocant Moysem Psontomphancti, ...

urn:nbn:de:hbz:466:1-12784

Visual Library

CAPVT V.

Vtrum Lingua Copta vera & antiqua sit AEgyptiorum Lingua.

VEteres AEgyptios, præter Hieroglyphicas literas(de quibus nos, cum non tam scriptura propriè sit, quàm symbolica quædam & sublimioris Theosophiæ per vniuersales animi notiones expressa repræsentatio; modo silemus)aliam propriã linguã, omnibusq; commune idioma habuisse, nequaquam dubitari debet, nisi forsã eos quispiã per Hieroglyphicas notas, gestu nutuque expressas, Astomorum more locutos asserat; quod ridiculũ, ne dicam stolidum est asserere. Quænam igitur fuerit antiqua illa AEgyptiorum lingua, si quis ex me quærat; ei facilius quid sentiam respondebo, quàm quid scripto prodere debeã; cum nullũ, quem in hac vetustatis nebula sequar, inueniã; ita Scriptorum omniũ in ea peruidẽda caligant oculi; ita altũ de ea omnium silentium. Veruntamen quandoquidem semper gloriosum esse duxi, in quam maximè arduis conari tantùm; ego sanè toto penè semestri spatio, quo Codicis huius nostri Copta-arabici tum versioni, tum descriptioni incubui, singulari semper studio, id vnum contendi, vt è

Difficultas in inquirenda lingua antiqua AEgyptiaca.

Sacris Biblijs, Chronicis, atq; antiquioribus Scriptoribus Trismegisto, Berosо, Herodoto, Philone, Plutarcho, Eusebio, Pausania, Horo, Porphyrio, Iamblicho, alijsq; Hebræis, Arabicis, & Syriacis Authoribus, vocibus antiquæ AEgyptiacæ linguæ proprijs in vnum collectis, ijsque cum Coptæ linguæ vocabulis collatis, quid de vtraq; sentiendum esset, cognoscerem. quo labore id tandem consecutus esse videor, vt dubitatione omni sublata, id, de quo paulò ante suspicabar, clarè viderem. Nam ex ijs, quæ ad nostra vsque tempora dictorum Authorum traditione peruenerunt, nescio quid affinitatis vnius ad alteram, (quemadmodum in sequentibus monstrabimus) deprehendi. Nam examine cæterarum Orientalium ad has instituto, sicuti Copta ad antiquam AEgyptiacam, ita vtraque ad nullam maiorem deprehenditur affinitatem habere, quàm ad Græcam. Falluntur igitur omnes ij, qui illud צפנתפענח, quo ixta vulgatã editionem Pharao Iosephum mũdi Saluatorem appellat, coacta & violenta deriuatione aliud, quàm AEgyptiacum esse asserunt. Nam præterquàm quod, non D. Hieronymus tantùm; sed etiam quotquot de eius versione rectè sentiunt, id AEgyptiacum esse asserant; certè ipsæ Sacræ literæ non obstante defectu verborum id apertè significantium id adeò clarè sanè hisce verbis mõstrare videntur,

Magna affinitas AEgyptiacæ linguæ ad linguam Græcam.

Tsaphnath Phaneahh

vel

Tsaphnat phanech non est Hebraicũ

ut

vt nulli amplius dubitandi locus relinquatur. Gen. 41. v. 44.

ויקרא פרעה שם יוסף
צפנת פענח

Hoc eſt *& vocauit Pharao nomen Ioſeph Tſaphnath phanehh.* in hoc verſu Hebraico, deſunt quidem hæc verba (in lingua AEgyptia) ex quo vnico aduerſæ partis ſententiæ erroris ſui originem traxiſſe videntur. Sed eorum in Hebraico fieri mentionem, neceſſarium non erat; cum vocabulum à Moſe hoc loco poſitum ſeipſum veluti peregrinũ, atq; ab Hebraica phraſi ſpurium, apud omnes linguæ ſanctæ gnaros ſatis explicet. Quod & Rabbini omnes fatentur. Rabbi Schlomo Iarrhi hoc loco inquit ואין לפענח דמיון במקרא *non eſt ſimile verbum Phanech in Scriptura.* Cui ſubſcribit Rabbi Abraham hoc loco ita commentans. אם זה מלה מצרית לא ידענו פרושה *Si inquit hæc verba, verba AEgyptia, neſcimus eorum ſignificationem.* Cum autem barbarum ſit & peregrinũ, & cuius, vti probauimus, ſignificatio neſciatur, ex ſequela ſanè verborumq; cõtextu ad aliam linguam pertinere non poteſt, niſi ad eam, quæ Pharaoni erat vernacula, quaq; Ioſephum quotidie alloqui erat ſolitus, videlicet AEgyptiam, cui affinẽ, imò eãdem diximus Coptã. Dicimus itaq; hoc vocabulũ Tſaphnath Phanech idẽ eſſe quoq AEgyptiacum

Tſaphath Phanech Aegyptia vox.

Rabbini

R. Salomon Iarrhi in comment. huius loci

R. *Abrahã hoc loco*

Tsaphnath Phanech idē quod psōtom phanech

cum seu Coptū ⲯⲟⲧⲟⲛⲫⲁⲛⲏⲕ vel ⲯⲟⲛⲑⲟⲙ ⲫⲁⲛⲏⲭ, quorum prius ⲯⲟⲛⲧⲟⲙ in AEgyptiaca lingua futura; ⲫⲁⲛⲏⲕ vel ⲫⲁⲛⲏⲭ Verò vatem vel Augurem significat, aut eū qui futura & abscondita aperit. Hoc autem ita esse docet Pētateuchus Coptus seu AEgyptiacus qui ab iniuria temporū vindicatus, summo Reip. literarię bono hodiè in Vaticana Bibliotheca cōseruatur. Vbi ⲯⲟⲛⲧⲟⲙⲫⲁⲛⲏⲭ pro Hebręo צפנת פענח legitur vti.

Pentateuchus Coptus in Bibliotheca Vaticana n.4.

Textus Coptus

Ⲟⲩⲟϩⲁⲫⲁⲣⲁⲱ ⲉⲗⲡⲉ ⲥⲱⲥⲟⲩⲣⲉⲃⲟⲗϩⲓ, ⲧⲟⲩⲥⲁⲥⲧⲏⲓ ⲥⲉⲙⲙⲓⲙⲱⲥⲏⲫ ⲟⲩⲟϩⲁⲥ ϯⲛⲟⲩϩⲉ ⲃⲥⲱⲓⲛ ⲙⲙⲉⲛⲟϩⲓⲱⲧⲥⲟⲩⲟϩⲁⲥ ϯ, ⲛⲟⲩⲭⲗⲁⲗ ⲛⲛⲟⲩⲃⲉⲫⲏⲧⲥ. ⲟⲩⲟϩⲁⲥⲧⲁⲗⲟⲥⲉⲭⲉⲛⲉ ϯⲃⲉⲣⲉⲥⲱⲟⲩⲧⲥⲙⲙⲁϩⲁⲥⲧⲁⲗⲟⲥⲉⲭⲉⲛ ϯⲃⲉⲣⲉⲥⲱⲟⲩⲧⲥⲙⲙⲁϩⲁⲥ ⲛⲟⲩϯ, ⲟⲩⲟϩⲁ ⲡⲕⲩⲣⲓⲉ̀ⲱ ⲙⲙⲉⲃⲟⲗ ϧⲁⲭⲱⲥⲟⲩⲟϩⲁⲥⲭⲁⲥⲉⲭⲉⲛ ⲡⲕⲁϩⲓⲧⲏⲣⲥⲛ̀ⲭⲏⲙⲓ.

& paulò post. Ⲟⲩⲟϩⲁⲫⲁⲣⲁⲱ ϯⲣⲉⲛⲫⲣⲁⲛ ⲛ̀ⲓⲱⲥⲏⲫ ⲭⲉ ⲯⲟⲛⲑⲟⲛ ⲫⲁⲛⲏⲕ.

Hoc est, *Dixit Pharao ad Ioseph quia reuelauit tibi Deus, omnia quæ locutus es; nunquid Sapientiorem & consimilem tui inuenire potero?* & posteà versu 42. *Tulitque Pharao annulū de manu sua; & dedit eum in manu eius Ioseph; vestiuitq; eum stola byssina & collo torquem aureum cirum-*

pos-

posuit. fecitque eum ascendere super currum suum secundum præcone clamante, vt omnes coram eo genuflectereut & propositum esse scirent vniuersæ teræ AEgypti. & post. versu 45. *Mutauique Pharao nomē Ioseph in* ⲯⲟⲛⲑⲟⲙⲫⲁⲛⲏⲭ (quod est futurorum vates.) Ex quo sanè luculenter patet nomen illud aliud non esse, nisi AEgyptiacum. Non enim verisimile est, Pharaonem nomen Ioseph in aliam, quàm quę ei vernacula erat, linguam commutasse. Sed si forsan cuipiam in hac versione Copta, vtpote lingua peregrina, barbara & hucusque Europæis incognita minus satisfactum esset, ille adeat 70. interpretum translationem, quam ita sanè congruam Coptæ reperiet, vt in nullo ab ea differre videatur. Sic enim vertūt. Καὶ ἐκάλεσε Φαραὼ τὸ ὄνομα Ιωσὴφ Ψονθομφανὴχ *& vocauit nomen Ioseph Psontomphanech.* Quod si nunc quispiam præter Sacræ Scripturæ testimonia profanas quoque desiderat authoritates, nec illæ desunt. Nam omnes eos qui futura prædicerent, AEgyptiaca voce Psontomphanchtes appellatos esse, maximè verò Mosen hoc nomine ab AEgyptijs cohonestatum asserit Chronicum Alexandrinum hisce verbis. Τὸν Μωϋσῆν μετὰ τὸ ἐπαγαγεῖν αὐτὸν τὰς πληγὰς, οἱ Αἰγύπτιοι Ψον-θομ-φαγχθὴ προσηγόρευσαν, ὃ ἑρμηνεύεται ᾧ ἀπεκαλύφθη τὸ μέλλον. *Mosem inquit, cum 10. plagas in AEgyptum introduxisset, AEgyptij appellabant Psont homphanchthi.*

70. Interpretes habet Psontomphanech.

Gen.41 n.44.

AEgyptij Augures & Interpretes sóniorum & futurorum prædictores vocabantur Psontomphanctes.

Chronicō Alexàdrinum f. 179 edit. Græcolatinæ

Moses ob prodigia patrata vocatur Psontomphacthes

cuiu-

cuius interpretatio est, cui futurum reuelatum est. Psonthom phanech igitur nil aliud est quàm futurorum seu Absconditorum interpres, qualis Ioseph reputabatur, eo, quod obscura somniorum præsagia sagaciter intellexisset, & prudenter interpretatus esset. Et hoc modo intelligendam esse illam vocem AEgyptiam, docet Philo in libro de Ioseph. Iosephus libro primo antiquitatũ, quibus astipulantur Expositiones Thargumicæ; Nam vbi Hebræi legunt צפנת פענח, Rabbi Onkelos Paraphrastes Chaldæus sic vertit.

Philo l. de Ioseph

Ioseph l. de Antiquit.

Rabbi Onchelos in paraphrasi Caldaica huius loci.

וקרא פרעה שום יוסף גברא דמטמרן גלין ליה

Et vocauit Pharao nomem Ioseph Virum cui manifestantur abscondita. Consetit huic Rabbi Ionathan Ben Vziel qui hoc nomen in Thargum Babylonico sic vertit.

R. Ionathas Ben VZiel in Thargũ Babylonico

וקרא פרעה שמיה דיוסף גברא דטמירן מפרשם

Et vocauit Pharao nomẽ Ioseph Virum abscondita exponentem. cui consonat Syrica quoque versio;

ܘܩܪܐ ܦܪܥܘܢ ܫܡܗ ܕܝܘܣܦ ܓܒܪܐ ܕܡܛܡܪܢ ܡܦܫܩ
ܙܦܢܬ ܦܥܢܚ ܘܐܫܠܛ ܥܠ ܟܠܗ.

Syriacus Pentateuchus apud Maronitas hoc loco.

Dabmeztrin vqcro Faraun schmeh Iausepb Zafnat Fanech dcasiotso ghlion lech. *Et præfecit Pharao Ioseph, eo, quod occulta ei essent reuelata.* Cui quadrat id quod Onomasticum Syriacum, vocem interpretando asserit.

زفنه فكنس مدشنا ودشنه.

Zafnat fanech meschachhono dcasiotso. Hoc est *Inuentorem arcanorum, & absconditorum*. Arabica quoque versio idem habet hoc loco. *Arabica Lectio.*

وسمّى فرعون اسما يوسف موضح الخفيات.

Et vocauit Pharao nomen Ioseph quasi qui aperiret abscondita. Vaijsmi Faraun Esma Iusef mutsachalhhafiat. Samaritana tamen magis congruit Hebræo textui, sic.n. in Vaticano codice legitur. *Pentateuchus Samaritanus Vaticanus cit. loco.*

ⲟⲩⲁⲓⲙⲉⲣ ⲫⲁⲣⲁⲱ ⲛ̀ⲓⲟⲥⲏⲫ ⲁⲛⲓ ⲫⲁⲣⲁⲱ ⲁⲩⲃⲁⲗⲅⲁⲧⲁⲭ ⲗⲟ ⲓⲁⲣⲓⲙ ⲓⲥⲭ ⲉⲑ ⲓⲁⲇⲟ ⲃⲉⲉⲑ ⲣⲁⲗⲟ ⲃⲉⲕⲟⲗ ⲙⲓⲧⲥⲣⲁⲓⲙ ⲃⲁⲓⲣⲁ ⲫⲁⲣⲁⲱ ϫⲉⲙ ⲓⲟⲥⲏⲫ ⲧⲥⲁⲫⲛⲁⲑ ⲫⲁⲛⲉⲭ ⲁⲩⲱ ⲁⲩϣⲁⲛⲟⲩϣⲉⲙ ⲛ̀ⲓⲟⲥⲏⲫ ⲧⲥⲁⲫⲛⲁⲑ ⲫⲁⲛⲉⲭ

Vaiomer Pharao al Iosef Ani Pharao vbalgatach lo iarim isch eth iado veeth raglo becol Mitsraim Vaicra Farao schem Ioseph Tsaphnath phanech. *Et dixit Pharao ad Ioseph Ego Pharao & præter te non leuabit vir manum suam, aut pedem suum in vniuersa terra Ægypti. Et vocauit nomẽ Ioseph Tsaphnat Phanech, id est arcanorũ interpretẽ.* Armenica verò Biblia. pro Ttsafnat fanech habẽt Fesuut. vt in vaticano exẽplari legitur *Armenica Biblia Vaticana.*

Եւ կոչեաց փարաւն հանուն յովսէփայ գաղտնեաց

Eui gociatſi Paraun fanun Houſepu Feſuut. *Et appellauit Pharao Ioſeph Feſuut*. &c. quod vocabulũ quid propriè ſignificet, nullus mihi Armenorum quibuſcum frequens mihi hic Romæ familiaritas eſt, explicare potuit. Atque ex hac authoritatum farragine luculẽter apparet, hanc vocem Tſaphnath phanech, idem eſſe quod Pſonthom phanech, corruptumque eſſe ab Hebræis, ob difficultatem qua AEgyptiacas voces pronũciabant. Nam cùm hoc verbum abſconditorum reuelatorem ſignificare intelligerent; veriſimile eſt eos Pſonthon in Tſaphan (צפן enim idem quod occultum eſt) vt Hebraicæ phraſi lectionẽ redderent ſimiliorem, tranſmutaſſe. In qua opinione fuiſſe videtur Oleaſter in hunc locum cõmentans, ex Hebræorum libris perſuaſus. *Mihi videtur*, inquit, *ſi Tſaphnath phanech dictiones Hebrææ ſunt, nullum eſſe dubium quin prior* צפנות *Tſaphnoth ſignificet occultum, à* צפן *quod eſt abſcondere, ſeu occultare. De ſignificatione verò ſecundæ dictionis magis dubitatur, quod ea ſolùm hoc loco reperiatur. Rabini tamen noſtri omnes dicunt ſignificare reuelatorem lingua barbara.* Quibus aſtipulatur R. Moſes AEgyptius vulgò Rambam maximarum difficultatum egregius interpres, qui & ob eximiam eruditionis ſuæ ſoliditatem, hoc in epitaphio ſuo in hũc diem ad lacum Geneſareth in Palæſtina, viſẽdo à poſteris Hebræis

Tſaphnat phanech eſt corruptum AEgyptiacũ

Oleaſter ex R. Iari in com: in Gen:

Eulo-

Eulogium meruit ממשה ועד משה לא קם כמשה *à Mose ad Mosem non surrexit sicut Moses.* Hic, inquam, Moses AEgyptius natione, in commentatione huius loci expressis verbis asserit vocem Zaphnath phanech esse AEgyptiacam, qua arcanorũ reuelatorem significarent, & ab Hebræis corruptam, & hoc ab ipsis linguæ AEgyptiæ peritis se accepisse. ψονθομφανηχ igitur ad difficultatẽ pronunciationis vitandam in Tsaphnat versum, idẽ esse facilè ea nomina comparanti patebit. Vnde satis mirari non possum, quid in mentem venerit Eugubino, quod Tsaphnat phanech verum AEgyptiacum, Psontomphanik autem corruptũ asserere ausus sit; tãtùm abest vt hoc corruptum sit, vt potius 70. Interpretes ab ipsis Sacerdotibus AEgyptijs instructos, id tanquam propriam AEgyptiæ linguæ vocem posuisse, cẽsendum sit.

Eugubinus in 4 super Genes.

Porrò perperã sentit Diodorus Siculus apud Claudium Duretum, qui præterquàm quod linguam antiquam AEgyptiorum extinctam dicat, tantam eius ad Hebræam adstruit affinitatem; vt hasce duas Gẽtes sine difficultate sese intellexisse innuere videatur. Quod si verum est, quomodo seruabitur illud psalmi de Ioseph loquentis, *Cùm exiret de terra Ægypti, linguam quam non nouerat audiuit*? Aut vnde tantam ad Hebræam contraxit similitudinẽ; an è cõmercio, vel vtriusque populi frequẽti digressu? Sed Hebræos AEgy-

Diodorus Siculus apud Claudiũ Duretum del, origine des langues decest Vniuers c. 41.

Psal. 80. V. 4.

Genes. 41 gyptijs commiſceri nefas eſſe, ſacra pagina teſtatur. Si porrò dixerimus quod à prima origine huiuſmodi inter eos extiterit ſimilitudo, id certè cùm nulla huius rei exiſtant veſtigia, gratis aſſeremus. Quod porrò alij obijciāt illud Beniamini Iudæi aſſerentis, AEgyptiacam linguam ab Hebraica parùm differre, refutatione nō indiget; cùm illud nequaquam de lingua antiqua AEgyptiorum; ſed Arabica, qua ante quadringentos circiter annos, quo tempore Beniamin AEgyptum luſtrabat, vulgò vtebantur, intelligendum ſit. Hanc enim cū ſororibus ſuis Chaldaica, Syra, AEthiopica vnicam matrem ſuam profiteri clarū eſt. Et teſtatur Author libri Gozri. his verbis.

Beniaminus Iudæus

Arabica lingua affinis Hebrææ.

היו אלו שלש לשונות משותפות מתדמות הארמי והערבית
והעברית בשמותיהם הליבוהים ובשמושיהם

Tres iſtæ linguæ, Chaldaica, Arabica, & Hebraica cōtūgūtur ex ſimilitudine in nominibus ſuis cōſuetudinibus & miniſterijs. Quī & hoc ipsū textus Beniamini Hebręus clarè indicat: ſic enim habet.

Chaldaica & Arabica ſimiles Hebrææ.

Beniamino Itinerari-- manuſcripto Hebraico Iudei cuiuſdā Romani.

ונתנאל ראש הכנסת וסנדרין יושב בשואן בית המלך בעיר
הגדולה במצרים אשר היא ראשונה לבני ערב לשונם בלשון הקדש

Tractans de primarijs ſectæ Iudaicæ viris. *Inter hos*, ait, *primas tenet Nathanael; primus Eccleſiæ Synedrij, Sedens in Domo Regis in Soan in Vrbe magna Ægypti, quæ filiorum Arab, id eſt, Arabum Metropolis eſt, lingua eorum ſicut lingua ſancta,*

Vbi

Vbi forſan pro voce Arabica ערב, Authores עבר quod Hebræum ſignificat ſumentes, erroris cauſam dederunt. Porrò qui linguam AEgyptiam AEthiopicæ, Chaldaicæ, Arabicæ, Syriacæ, alijſq; Orientalibus affinem dicunt, veluti Bibliander, Geſnerus, Volaterranus, Eugubinus, Ambroſius Theſeus, nominibus quibuſdam Coptis perſuaſi id aſſerere videntur. *Patrem enim*, ait Theſeus, Ⲡⲓⲱⲧ & Ⲡⲥⲩⲏⲣⲓ *filium appellant, & per literas non ſecus ac Hebræi, Arabes, & Chaldæi (quorum linguam quoque affectare videntur.) computant*. Sed quid quæſo hæc ad linguas Orientales? certè vti totius linguæ, ita quoque nominum horum à cætera Orientalium linguarum phraſi diuerſitatem maximam eſſe, nullo alio teſtimonio, niſi dictarum linguarum cum Copta comparatione, opus eſſe arbitror. Sed operæ pręcium faciam ſi id exemplo aliquo demonſtrauero.

Beniamiui Textus corruptus pro ערב accipientis עבר

Geſnerus Volaterranus, Ambroſius, Theſeus, introduct: ling: Chald: Syriac: Armen:

Lingua AEgyptiaca ad nullam Orientalium affinitatem habet.

Dicunt Patrem & Filium	*Hebræi*	אב ובן	*Ab vben*
	Chaldæi	אבא ובר	*Aba vbra*
	Syri	ܐܒܐ ܘܒܪ	*Abo vabro*
	Arabes	الاب والابن	*Ellab vallebn*
	AEthiopes	አበ፡ወወልዱ	*Ab wawalda*
	Armeni	Հայր եւ որդի	*Hor eui ordu*
	Samaritani	אב ובן	*Ab vben*
	Coptitæ AEgypti	Ⲫⲓⲱⲧ ⲛⲉⲙⲥⲓⲣⲓ ⲥⲩⲏⲣⲓ	*Phiot nemſiri*

Quem-

Quemadmodum è ſequenti catholicæ religionis verſiculo(In nomine Patris & Filij & Spiritus S.) toti orthodoxo mundo paſſim vſitato, patet.

Hebræi	בש ם האב ובן ורוח הקדש *Beſchem haab vbèn veruàh hakòdeſch*
Chaldæi	בשמא ולברא ולרוחא דקודשא *Biſma aba vbra varuhha Kdiſcha*
Syri	ܒܫܡ ܐܒܐ ܘܒܪܐ ܘܪܘܚܐ ܩܕܝܫܐ *Beſchem abo vabro varucho Kudſco*
Arabes	بسم الاب والابن والروح القدس *Biſmillab vallebn varuch elkods.*
AEthiopes	በስመ:አብ: ወወልዱ: ወመንፈስ: ቅዱስ:: *Baſma walwalda wam anphas Kedus.*
Armeni	յանուն հաւր և որդւոյ և հոգւոյն սրբոյ *Anun hor eui ordu eui hocun ſer bu*
Samarit:	בשם אב ובן ורוח הקדש *Beſchem ab vben veruach haKKodeſch*
Coptitæ	ϧⲉⲛⲫⲣⲁⲛ ⲉⲡϣⲓⲏⲧ ⲛⲉⲙⲡⲥⲩⲏ ⲣⲓⲛⲉⲙⲡⲛⲁ ⲉⲑⲟⲩⲁⲃ *Chenphrã phiot nem pſiri ne pipna ethuab*

Qui

Qui iam verba in hiſce paradigmatis propoſita diligenter contulerit, videbit magnam quidem Orientalium hìc citatarum linguarum ad ſe inuicem eſſe affinitatem; ſed ad Coptam nullam prorſus. Quid enim ⲡⲓⲱⲧ & ⲡⲉⲩⲏⲣⲓ ad *Ab beï*, *Abo vabro*, *Ab vbnu*, *wawalda* & cætera huius generis obtineat, diſpicere vix poſſum; Accedit quod Theſeus linguarum affinitatem, ex vno atque altero vocabulo malè concludat. Nam hac ratione Germanicam dicerem maximè affinem Hebraicæ, aut etiam Perſicæ, cùm plurima cõtineat nomina dictis linguis propria. Pari ratione imprudenter faceret qui ex pauculis vocabulis Armenicis V.G. դուրջուստան *Gurcudã* Թաթարիստան *Tatariſtan*. Թուրքիստան *Turchiſtan*. Հնդկաստան *Schaiſdan*; quibus vocabulis Indi & Armeni, Georgiam, Tartariam, Turciam Armeniã indicant, ideò Armenicę Indicã affinẽ eſſe concluderet. cùm vix lingua ſit, quæ non ab alijs quædam vocabula mutuetur, etſi ipſæ inter ſe ſint diuerſiſſimæ. Sed hæc de nomine Pſontomphanech dicta ſint.

Porrò ij, qui nomen Moyſis ab Hebraica voce משה diductum, Hebraicum eſſe volunt, grauiter quoque errant. Cùm hanc vocem Coptam ſeu AEgyptiacam eſſe, præter Authores paulò poſt allegandos id certè ſacra ſcriptura clarè indicet his verbis.

ויגדל הילד ותבאהו לבת פרעה ויהי לה לבן ותקרא שמו משה
ותאמר כי מן המים משיתהו

Philo de Vita Mosis.

Adultum verò tradidit filiæ Pharaonis; quem illa adoptauit in locum filij, vocauitque nomen eius Moyses, dicens, quia ex aquis extraxi eum. E quibus verbis clarè patet hoc nomen Moysi non à Parentibus, nec ab aliquo alio ex Hebræorum Gente, sed ab ipsa Pharaonis filia inditum esse; quæ cùm præter vernaculam AEgyptiam aliam familiarem non haberet; certè inuentum puerum eam AEgyptio nomine Moysem, quasi diceret, ex aquis seruatum, appellasse, in confesso est; quin & id antiquissimi Scriptores Philo, & Fl. Iosephus clarè ostendunt: quorum ille in vita Moysis ita disserit.

Mos vel Moy, aut Mo. AEgyptiacè idē quod aqua

Εἶτα δίδωσιν ὄνομα, θεμιτὸν Μωσῆν ἐτύμως, διὰ τὸ ἐκ τοῦ ὕδατος αὐτὸν αἰρεθῆναι. Τὸ γὰρ ὕδωρ Μῶς ὀνομάζουσιν Αἰγύπτιοι. *Post hæc nomen ei datur sumptum ex re ipsa, quod esset ex aqua sublatus. Nam Ægyptiorum lingua Mos aqua dicitur;* hic verò l. 2. de antiquit: Iudæorum ita dicit. Καὶ αὐτῷ τῷ ὀνόματι ταύτῳ κατὰ τὸ συμβεβηκὸς ἔθετο εἰς τὸν ποταμὸν ἐμπεσόντι. Τὸ γὰρ ὕδωρ Μῶ οἱ Αἰγύπτιοι καλοῦσιν, ὕσης δὲ τοὺς ἐξ ὕδατος σωθέντας. σωθέντες οὖν ἐξ ἀμφοτέρων τῷ προσηγορίαν αὐτῷ ταύτῳ τίθενται. *Et quia proiectus fuerat in flumen ab hoc casu nomen sortitus est. Aquam enim Ægypij Mo vocant. ὕσης verò seruatum. Quare com-*

composita voce ex vtrisque nomen Moysi fuit inditum. Hisce astipulatur R. Aben Ezra, etsi eum Monios (voce vt ego reor corrupta) AEgyptiacè dictum tradat. verba eius sunt.

שם משה מתורגם מלשון מצרי בלשון הקדש ושמו בלשון מצרי מוניוס וכן כתוב בספר עבדת ה אדמה הנעתק מלשון מצרי אל לשון קדרים גם כבה בספרי חכמיון אולי למדה לבת פרעה לשוננו

Est nomen inquit Mosis traductum de lingua AEgyptiaca in linguam sanctam, & nomen eius in lingua AEgyptiaca fuerat Monios. Ita scriptum est in libro de cultu, seu seruitute terræ, traducto de lingua AEgyytia in linguam AEthiopicam. Et ita quoque legitur in libris Sapientum Græciæ. forsan filia Pharaonis didicit nostram linguam. Quicquid sit, hãc vocem, Moses, AEgyptiacam à voce Copta ⲙⲱⲩ dictam in Pentateucho Copto Vaticano clarè ostenditur; in quo, vti & in Thesauro nostro copto, Aqua, ⲙⲱⲩ, vel cum articulo prępposito ⲡⲓⲙⲱⲩ, dicta passim reperitur: vox scilicet, à ⲙⲱ. ⲙⲱⲥ. ⲙⲟⲛⲓⲟⲥ, non discrepans Textũ Copto-arabicum adiungẽdum hìc duxi.

ⲟⲣⲟϩⲁϥϣⲱⲡⲓⲛⲁⲥⲉⲩϣⲏⲣⲓ ⲁⲥϯⲣⲉⲛ
ⲡⲉϥⲣⲁⲛ ϫⲉⲙⲙⲱⲩⲥⲏⲥ ⲉⲥϫⲱⲙⲙⲟϫⲉⲉ
ϯⲁⲓⲛⲉϯⲉⲛϥⲱⲓ ⲉⲃⲟⲗϩⲉⲛⲡⲓⲙⲱⲩ

قلما شبّ الغلام ادخلته الى ابنة فرعون وصار
لها ولدًا ودعت اسمه موسى قايلة ابنى انتشلته
من

من الما *Et cum iam creuisset introduxit eum ad se filia Faraum, & factus est ei in filium, & vocauit nomen eius Moses, dicens quia de aqua tuli eum.* cui & Clem: Alex: l.1. stromat: subscribit hisce verbis: *Deinde nomen imponit Regina, Moyses, capta etymologia eò, quod eum ex aqua sustulisset. Aquam enim Moy vocãt AEgyptij in qua moriturus fuerat expositus: Moysen enim vocant eum, qui ex aqua emersus respirauerit.* Ad quod haud obscurè alludit Targum Vzielidis his verbis.

ורבא רביא ואיית תיה לבת פרעה והוה לה הביב חי כביר וקרת שמיה משה ארום אמרת מן מוי דנהרא שחילתה

Et adultum venire fecit ad se filia Pharaonis, & fuit ei dilectus, & cum iam validus esset, vocauit nomen eius Moyses; quia dixit (min de Moy) hoc est, de aqua eduxi eum. Ⲙⲱⲩⲥⲏⲥ igitur AEgyptiacum est, non Hebraicum. à ⲙⲱ, & ⲩⲥⲏⲥ, quod ex aquis seruatum dicit, vt benè Iosephus notat, compositum. Atque ex his colligitur, eos qui Musicam à voce AEgyptiaca ⲙⲱⲟⲩ, quod aquam significare diximus, deriuant, eò quod AEgyptij primi eam ad aquas inuenerint, haud inconuenienter sentire. Cum enim in AEgypto Papyrus, & arundo ex stagnantis Nili lacunis copiosa propagine pullulasceret; ex arundine verò prima fistularum, & monaulorum inuentio extiterit, occasione fistu-

Musica ab aquis sic dicta.

ſtularum arundinearum,quæ ſtagnantis aquæ ſoboles paſſim habentur, Muſicam prima fundamenta ſua iecisse, haud inueriſimile eſt. Vnde & Μῶσα quoque,quod artem Copticè ſignificat, à ⲙⲱⲥⲓ non malè diduxero, cum AEgyptios omnes artes occaſione aquæ,& fluminum reperiſſe, alibi abundè demonſtremus.

Præterea linguam Coptam AEgyptiacæ antiquæ non affinem tantùm, ſed & penitùs eandem fuiſſe,preter eas,de quibus dictum eſt,innumeræ aliæ voces in omnibus antiquitatum monumentis adhuc ſuperſtites, affatim declarant. Verùm ne gratis id aſſerere videamur, dicta exemplis confirmemus.

Ac primò quidem 12.Menſium nomina priſcis AEgyptijs vſitata, Coptitis adhuc incorrupta manere Tabula Menſium Copticorum id clarè demonſtrat;quã ex Theſauro noſtro Copto-Arabico depromptam, vnà cum AEthiopum, & Arabum menſibus proponere volui.

Nomina Menſium AEgyptiorum & Coptitarum,vt reſpondent Menſibus Romanis, & AEhtiopicis.

Ⲛⲓⲣⲁⲙⲏⲧⲉⲛⲁϩⲃⲟⲧ ⲉⲙⲙⲉⲧⲣⲙⲛⲧⲓⲟⲥ
dicit Coptita.
Nomina Menſium AEgyptiorum
ſunt hæc.

Thoth	Ⲑ 1 Ⲑⲱⲟⲩⲧ ⲑⲱⲧ	መስከረም: Maſcerrum	29 *Auguſt:*
Paophi	Ⲃ 2 Ⲡⲁⲟⲙ ⲃⲁⲃⲁ	ጦቅምት: Techemt	28 *Septem:*
Athir	Ⲅ 3 Ⲁⲑⲱⲣ ⲏⲑⲱⲣ	ሕዳር: Hedar	29 *Octob.*
Chæac	Ⲇ 4 Ⲭⲟⲓⲁⲕ ⲕⲓⲏⲁⲕ	ታኅሳስ: Thechſas	27 *Novem:*
Tybi	Ⲉ 5 Ⲧⲱⲃⲓ ⲧⲱⲃⲁ	ጥር: Thir	27 *Decem:*
Mechir	Ⲉ 6 Ⲙⲉϧⲓⲣ ⲙⲉϧⲓⲣ	የካቲት: Lecahit	26 *Ian:*
Phamenoth	Ⲍ 7 Ⲫⲁⲙⲉⲛⲱⲑ ⲃⲣⲙⲏⲑ	መጋቢት: Megabit	26 *Feb:*
Pharmuthi	Ⲏ 8 Ⲫⲁⲣⲙⲟⲩⲑⲓ ⲃⲣⲙⲟⲩⲑⲁ	ሚያዝያ: Miazia	27 *Mart:*
Paony	Ⲑ 9 Ⲡⲁϣⲱⲛⲥ ⲛⲑⲱⲛⲥ	ግንቦት: Gunbuoth	26 *April:*
payni	Ⲓ 10 Ⲡⲁⲱⲛⲓ ⲃⲱⲛⲁ	ሰኔ: Seni	26 *Maij*
Epiphi	ⲀⲒ 11 Ⲉⲡⲏⲡ ⲁⲓⲃⲓⲃ	ሐምሌ: Kmali	25 *Iunij*
Meſori	ⲂⲒ 12 Ⲙⲉϣⲱⲣⲓ ⲙⲉϣⲣⲓ	ናሓሴ: Nahaſi	25 *Iulij*

Re-

Residuos verò dies ⲙⲉⲛⲧⲉⲙⲧⲉⲩⲣⲟⲛ ⲉⲡⲓⲅⲟⲙⲉⲛⲁⲥ seu intercalares vocant.

De anni Coptici & AEgyptiaci antiqui ratione.

Notandum itaque antiquitùs, præsertim apud AEgyptios annum, etsi diebus tãtùm 360. constiterit, (qui quidem numerus propter æquabilitatem diuisionis est aptissimus) neutiquam tamen annum omninò perfectum ac Zodiaco correspondentem extitisse. Quare AEgyptij Hierophantæ, qui cum scirent anno populari ad perfectionem deesse dies integros quinque, ac quadrantẽ; eum annum perfectum, si quando significare vellent, Serpentẽ in orbem, ac circulũ cõuolutũ, caudam ore admorsam Hieroglyphicũs, exprimebant; tanquam Sol perfectum & absolutum Zodiaci curriculum non conficiat si quinque illę dies desint. Eum Serpẽtem ⲛⲉⲥⲓ vocabant; retinent hanc vocẽ hodie Coptitæ, & AEgyptij vetustissimi Christiani, qui τὰς ἐπαγομένας vocare solẽt Nesi lingua prisca AEgyptiaca, seu Copta, de qua modo tractamus. Ita enim Onomasticum Coptum de ijs loquitur.

Serpens caudam mordens in Orbem circumuolutus AEgyptiacè Nisi dicitur. quo nomine Coptitæ dies ἐπαγομένας vocant.

Onmasticon Cptarabicum fol. 55. de menfibus Copt:

الشهور القبطيه ستتهم ثلثماية وخمسه وستين
يومًا خمس النسى يوم الكبس فى كل اربع سنين
بدو السنه النوروز وهي لفظه فارسيه.

Alschahuralkoptihieh sanathom toltmaieh hhenseh satin iuman hhams Nesi iumalkeis phil

col

col arba Sanin badu alſanee ilnuruz voahi lephath pharſieh.

Menſes Coptitarum ſunt duodecim, annus eorum continet trecentos ſexaginta quinque dies. quinque dies Neſi intercalatur omni anno quarto; Initium anni Neuruz, eſt illa vox Perſica. Horus quoque Serpentem illum Κοσμοειδῶς ἐχηματισμένον quo annum, Mundum, Regem, & alia ſignificaban, Μεσὶ vocari ſcribit, ſed corruptè, vt multa alia in Horo occurrentia; Nam finē anni Solaris etiamnum Coptitas Neſi vocare, ex citatis paulò ante verbis patuit. Porrò nomen ἐπαγομένων dictum eſt κατὰ στέρησιν, tanquam olim annus 360 dierū ſimpliciter fuiſſet. Quod, vt dixi Hierophantæ ipſi nō ſolùm in libris ſuis ſcriptum habebant, ſed & fabulam origini & cauſæ τῶν ἐπαγομένων adijciebant. Mercurium alea cum Luna ludentem viciſſe, & ſeptuageſimam ſecundam partem anni ab eo extorſiſſe, quam poſteà 360 diebus, qui modus erat anni priſci, adiecerit. Plutarchus ita rem narrat. Aiūt Rheam furtim in complexum Saturni veniſſe; mox & cum Sole congreſſam eſſe; ſed quaſi prægnatione damnatam, neque annum, neq; menſem qui pareret inueniſſe. Mercurij etiam amore captam cum eo concubuiſſe. Subinde autem cum Luna ludentem Aſtragalis diei cuiuſque ſeptuageſimam abſtuliſſe, ex quibus 5 dies confe-

Apud Horum Serpens Miſi dicitur. ſi tu pro Miſi corrupto; lege Niſi.

Cauſa & origo dierum ἐπαγομένων.

Plutarcus l. de Oſ: & Iſ: circa principiū.

fecit eosque trecentis sexaginta coniunxit; Eos nunc AEgyptij ἐπαγομένας id est Superinductos vocãt, & Deorũ Natales putant. Ex quibus patet ἐπαγομένας antè non fuisse, sed dicta occasione adiectas esse; quarum cognomina erant, vt infra subiecta sunt.

Ἐπαγόμεναι ἤτοι	ΗΕΙCΙ νεισὶ	
Πρώτη	ΟCΙΡΙC	Osiris
Δευτέρα	ΑΡΟΥΡΙC	Arueris
Τρίτη	ΤΥΦΩΕΥC	Typhon
Τετάρτη	ΙCΙC	Isis
Πέμπτη	ΝΕΦΘΗ ἤτοι Νεφθὺς	Nephte

Natales Deorum AEgyptiorum

Annus ergo AEgyptiacus fuit dierum 365 sine quadrantis adiectione, cuius Thoth Mercurio dicatus primus mensis necessariò cæpit ab ortu caniculæ, Sole in Leonem transeunte, nouilunio. Quia obseruatio anni, & temporum in caniculæ ortu ab AEgyptijs statuebatur: eaq; erat ipsis cursus Solaris epocha. Et quamuis eorum Thoth laxis habenis in anteriora fugeret, ta-

Thoth primus mens AEgypt: incipit à ortu Caniculæ.

tamen quarto quoque anno diem intercalabant, vt Diodorus Siculus lib. 1. Dies non secundum Lunam, sed secundum Solem metiuntur, triginta dierum mensem conficientes. Quinque autē dies, & quartam partem 12 mensibus adiungentes, anni cursum perficiūt. Quod ea qua sequitur ratione fiebat. Sit nouiluniū Thoth mensis, VG. prima die Augusti, Canicula oriente: post quartū annum Thoth superatis Kalendis Augusti ascendet in 31 Iulij. Quare AEgyptiorum Hierophātæ quinto anno ineunte, annū suum Ἱερογλυφικὸν à secunda die Thoth auspicabantur, & spacium illud quadriennij Κυνικὸν ἐνιαυτὸν, item Ἡλιακὸν ἔτος, aut ἔτος Θεοῦ, id est Solis, vocabant. Pari ratione quadriennio exacto, noui anni principium à 3. Thoth numerabant: quadriennium quidem exactum ἔτος Θεοῦ appellantes, ęquabilem verò annū labentem quadrantem; ideò illum Ἱερογλυφικῶς designare volentes, quartam arui seu iugeri partem pingebant. Horus. Ἔτος τὸ ἐνιςάμενον γεάφοντες, τέταρτον ἄρυρας γεάφυσιν. ἔςι δὲ μέρος γῆς ἡ ἄρυρα, πηχῶν ἑκατὸν. βυλόμενοι δὲ ἔτος εἰπεῖν, τέταρτον λέγυσιν. ἐπεὶ δὴ φασι καὶ τὴν αἰαβολὴν τοῦ ἄςρου τὸ Σώθεως, μέχρι τοῦ ἄλλης αἰαβολῆς, τεταρτον ἡμέρας προσίθεσι, ὡς ἐν τῷ ἔτει τῷ Θεοῦ τριακοσίων ἑξήκοντα πέντε ἡμερῶν. ὅθεν καὶ διὰ τετραετηρίδος περιοσὶν ἡμέραν ἀριθμοῦσιν Αἰγύπτιοι. τὸ γὰρ τέσσαρα τέταρτα ἡμέραν ἀπαρτίζει. Instantem, inquit, annum significantes arui partem pingunt. Est autem ἄρυρα, vnde Latinis aruum

Diodorus Siculus l. 1. part. 2. c. 1

Exemplū

Κυνικὸς ἐνιαυτὸς seu Canicularis annus.

Quomodo annum æquabilē labentem Hieroglyphicē exprimerēt.

aruum dicitur terræ mensura centum complectens cubitos. Itaque annum volentes dicere, quartum dicunt. eò quod ab vno, vt tradunt, Sideris, cui Σώθις nomen fecimus (Coptiticè Ⲥⲓⲱⲑ,) ortu ad alterum, quarta sit interiecta diei pars. Enim verò Dei (Solis inquam) annus 365 diebus absoluitur. Quamobrem & quarto quoque anno superuacuum diem computant, atque intercalant AEgyptij. quatuor siquidem diei quadrantes, diem perficiunt. Quæ confirmãtur ab Eudoxo apud Plinium; cuius quidem lustrum nihil aliud est; quàm quadriennium caniculare, vt & computus Coptus antiquo AEgyptiorum computui, quo ad annos dictos ad vnguem quadrans, ostendit. de quo in fine opusculi huius fusius dicemus, vbi etiam quid per Neuruz Coptitæ velint, explicatum inuenies. Plin: l. 2.

Patet igtur ex dictis, Coptitas non mensium tantùm antiquorum AEgyptiorum, ac Nisi, seu dierum ἐπαγομένων nomina; sed & omnem quoq; computus Ecclesiastici instituendi rationem à Proauis suis acceptam, ad vltima vsque tempora traduxisse: At menses quidem Coptos eosdem cum AEgyptiacis non nostrum duntaxat Onomasticon; sed & cæteri Authores, quos infra citamus, abundè demonstrant. Ac mense quidem Ⲡⲁⲟⲙ, Osiridem è diuturna peregrinatione reducem, Pausanias tradit. Mense verò Ⲁⲑⲱⲣ Pausanias in Arcad:

ⲫⲁⲙⲉⲛⲱⲑ

à Typhone occisum Plutarchus Author est. In nouilunio quoque mensis ⲫⲁⲙⲉⲛⲱⲑ festum agunt, eodem Authore teste, quod Osiridis ingressum in Lunam nũcupant. Iterum trigesima ⲉⲫⲏⲡ seu vulgò Ephephi mensis festum celebrant, quod natalem oculorum Hori nũcupant. Et octauum diem ⲡⲁⲱⲛⲓ, seu abeuntis Paophi, festum rursus agunt, quo baculos Solis nasci tenent; & sexto eiusdem Harpocratem ab Iside gigni. Idem 7 die mensis ⲧⲱⲃⲓ, seu Tybi sacris operantur AEgyptij, eumque diem vocant aduentum Isidis è Phœnicia, & in placentulis hippopotamum ligatum efformãt. Verùm qui plura huiusmodi desiderat, consulat Plutarchum, Herodotum, & ex recentioribus Lilium Gyraldum, è quibus dicta ferè desumpsimus.

Ephebi

Paophi mensis.

Tybi mensis.

Plutarchus. Herodotus. Lylius Gyraldus.

Porrò nec mensium tantùm AEgyptiorum nomina; sed & Astrorum Copticis vocibus respondent. Dicunt AEgyptij Solem Patrio nomine ⲣⲏ ab ignea, qua pollet, virtute; Saturnum ⲣⲉⲃⲁⲛ Rephan, de quo mentio fit 7 Actorum. ⲓⲟⲩ Lunam &c. quibus Copta Planetarum nomina magna ex parte respondent; vt in Tabula adiuncta apparet.

Nomina planetarũ in lingua AEgyptiaca

Πιϩⲉⲉⲫⲁⲥⲧⲏⲣⲉⲧⲕⲱϯ

7 Planetarum, seu ambulantium Siderum nomina.

Copticè	Latinè.	Hebraicè.	Arabicè
Πιιοϩ	Luna	לבנה	القمر
Πιερⲉⲉⲛⲥ	Merc:	כוכב	عطارد
Ⲥⲟⲩⲣⲟⲧ	Venus	נוגה	الزهرة
Πιρⲏ	Sol	שמש	الشمس
Ⲙⲟⲗⲟϫ	Mars	מאדים	المريخ
Πιϩⲉⲩⲥ	Iuppiter	צדק	المشترى
Ρⲏⲫⲁⲓ	Saturnus	שבתאי	زحل

Verùm hæc Planetarum nomina in Oedipo nostro Hieroglyphico exactius discutiemus. Ex stellis fixis apud antiquos AEgyptios reperio celebratissimum Sidus Ⲥⲱⲑⲓⲥ, quod Σέριον interpretantur. Sed & idem reperio apud Coptitas nuncupatum Ⲥⲓⲱϯ Sioti. Cum verò Ⲥⲱⲑⲓⲥ Sidus ab AEgyptijs Sanctum dictum fue-

Ⲥⲱⲑⲓⲥ Stella quæ canicula seu ἀστροκύων apppellatur.

fuerit, vti in præcedentibus ex Plutarcho mõstrauimus; ideò Coptitæ idem Ⲥⲓⲱϯ, vel Ⲥⲱϭⲓⲥ, & Ⲩⲩⲓⲁ quoque, hoc est sanctũ appellasse videntur. Vnde apparet Ⲥⲱϭⲓⲥ & Ⲥⲓⲱϯ idem esse nomen, eandemque rem significare. Multa similia ex Thesauro nostro Copto patefient. Dixerunt prisci à Chamo Noemi filio, AEgptum Χημίαν, (à quo & Chemitæ apud Berosum AEgyptij dicuntur) quam Neoterici Coptitæ modò vocant Ⲭⲏⲙⲓ, nomine priori haud absimili, atque ex hac voce postmodum Græcis mista, heterogenea nata nominum monstra, magnã passim corruptionis occasionẽ dederunt. Vti ex voce ἑρμοχύμιος, aut ἑρμοχάμιος quod Mercurium, vel interpretem AEgyptium significat, voce è Græca & AEgyptia conflata patet. Similia hic de nomiuibus ⲥⲃⲱ, ⲫⲩⲁⲥ, ⲃⲁⲗ. ⲕⲩⲫⲏ, dicere possem, nisi earum vocum discussionem alijs locis reseruassem.

Prætereà Horus & Apuleius plurima nomina proferunt; quæ cum Coptis comparata magnã vtriusq; linguæ ad se inuicẽ monstrant affinitatẽ. Vocat Horus in Hieroglyphicis Serpẽtẽ Vbæũ, vel vt melius Vphæum; Accipitrẽ Baieth, Cornicem Cori, Cucupham Vpupam, Cicumam Ciconiam, quibus in lingua Copta totidem vocabula respondent Ⲡⲓⲟⲫⲓⲟⲛ, ⲃⲁⲓϯ. Baithi.

Nomina AEgyptia animalium

Ⲡⲓ-

Πικορι · Κογκογφατ . ϯκακαϩατ. Vocant AEgyptij institutionem cϩωϥ quo nomine & Coptitæ eam vocant. vnde & deriuata eius πρεϥϯcϩω Magister . ϩαπϥϩω cognitiones. ϥϯcϩω nouit, cognoscit, scit, &c. Nomina quoque Plantarum ab Apuleio in suo, de virtutibus plantarum, tractatu indicatarum, cum Copticis herbarum nominibus comparata exiguam habere differẽtiam comperiuntur. Vocant, teste Apuleio, Draconteam seu Viperinam, AEgyptij Eminion, cui Coptum Ϧϩαϩον in eadem significatione respondet. Atque hæc est herba cuius Plutarchus meminit à Magis, & Prophetis in Mythræ sacrificijs vsitata, Omomum, dictum. de qua nos fusè suo loco. Item Scolopendrium, seu Adianton, quod alij piper aquaticum quoq; nũcupant; AEgyptij pheper vocant, Coptitæ ϕερπος. Peristereon etiam dicitur Thiophenges, quod iuxta Coptam deriuationem idem sonat, ac Dæmones apparere facere, à Prophetis Pharijs teste citato Apuleio, dicebatur αἷμα τȣ Ἑρμοῦ. sanguis videlicet Mercurij. Pari ratione Pemptemphtam donum Dei à ⲡⲙⲡⲧⲉⲙ & ϕϯ diductum quo nomine ob eximiam qua pollet vim, Verbenacam Copto AEgyptij vocant. Saphta verò ex Sa & Phta compositum, id est, quod contra Deum, quo nomi-

Sbo Nomen AEgyptiũ.

Nomina Plantarũ AEgyptia.

Apuleius c.91.l.de plantis.

Herba Omomum

mine AEgyptij priſci, & Coptitæ moderni Hyoſciamon herbam vocāt: atque hæc eſt herba quam Typhonion teſte Apuleio Sacerdotes AEgypti vocabant, eò quod illa herba Typhonis naturę eſſet, & Oſiridi AEgyptio Deo contraria. Portulacam priſci dicebant ϯⲁⲅⲉⲗⲉⲟⲩ ϭⲟⲥ, quam Coptitæ ϯⲙⲉⲗⲉⲟⲩϩⲓ corruptè dicunt; Centauream verò illi αἴθεμις, hi αἰτίαμας. His adiungi poſſunt Mene, Sylitho, Thaborin, Emen ipſe, herbarum nomina AEgyptia, quibus in Latino reſpondent Satyrion, Scylla, Chamæleon, Dictamnus, quæ cū Coptis dictionibus cōparata, ex quo fonte profluxerint, facilè monſtrabunt. Sed cum huiuſmodi vocabula ab Authoribus multis tractata, ac paulatìm corrupta à genuina appellatione receſſerint; conſultò de ijs tacemus, ne forſan, ob pluſculum diſcrepantia verba, coactam & violentam comparationem inſtituiſſe videamur.

Cum itaque (vt ex dictis patet) nulla lingua antiquæ AEgyptiacę Copta ſimilior ſit, certè indubitatum relinquitur, eam veram eſſe & germanam antiquæ AEgyptiacæ linguæ filiam: non puram quidem, qualis ab initio, videlicet floreſcentis AEgyptiorum Imperij, tempore Patriarcharum vigebat; ſed è varia hominum, linguarumque commixtione, ſtatuſque AEgyptiaci fre-

quen-

quēti mutatione, ſuccedentibus ſęculis corruptā.

Cæterùm vnum meritò quiſpiam mirari poſſit, cur nullus apud Coptitas AEgyptios de Gentilium Deorum nominibus, præter vnicum Ptha (de quo in ſequente capite) ſermo ſit. neq; enim vnquā Oſiridis, Iſidis, Hori, Ichtō, Emeph, aliorumq; à Plutarcho & Iamblicho citatorum nominum; etſi id ſingulari ſemper ſtudio inquiſiuerim, in eorum libris mentionem fieri deprehendi. Quod cum me multùm perplexum, & ancipitem animo redderet; reperi tandem, id non factum eſſe, quod Coptitæ huiuſmodi nomina ignorarent; ſed quod ſummæ religionis amore moti, nefas eſſe putarent, ſacras hiſtorias, in quibus conſcribendis toti erant, fabuloſis Gētiliū Deorum nominibus profanare; in hoc imitantes Hebræos, qui alto quoq; ſilentio huiuſmodi nomina ſuppreſſiſſe vidētur, tùm quia AEgyptijs nunquā licitū erat Hebræis cōmiſceri, tùm ob ſummā Idololatriæ, ac alienæ ſeruitutis deteſtationē, quam tanto odio perſequebātur; vt falſi numinis nomē, vel ore proferre, crimē exiſtimarēt morte piandū; atq; hæc eſt ratio, cur non nomina tantū; verùm etiā ipſas hiſtorias eorū, quæ in AEgypto quondā ab Heroibus & maioribus eorū gerebātur, veluti teneris mētibus noxias attingere temerariū exiſtimarent. Sed quid de nomine Dei Copto ſentiendum ſit, iam aperiamus.

Apud Coptitas nullum Deorum nomē præter Phta ſupereſt.

Cap.